

Omistusyhteisöille
Luottolaitoksille

Yleisohje johdannaisriskien hallinnasta

Rahoitustarkastus antaa rahoitustarkastuslain 4 §:n 2) kohdan nojalla yleisohjeen siitä, miten sen käsityksen mukaan luottolaitoksen on vähintään hallittava johdannaistoiminnan riskejä, jotta luottolaitos ei rikkoisi toiminnassaan luottolaitoslain 68 §:n säännöstä riskienhallinnasta.

Sisällys

	Sivu
1 Ohjeen tarkoitus ja rakenne.....	2
2 Johtokunnan ja ylimmän johdon vastuu.....	3
3 Riskienhallinnan organisointi.....	4
4 Sisäinen tarkastus ja sisäiset valvontarutiinit.....	5
5 Riskienhallinta riskityypeittäin.....	5
5.1 Luottoriski	5
5.2 Markkinariski (positioriski).....	6
5.3 Rahoitusriski ja markkinoiden likviditeettiriski	7
5.3.1 Luottolaitoksen rahoitusriskin seuranta.....	7
5.3.2 Markkinoiden likviditeettiriskin seuranta	8
5.4 Operationaalinen riski	8
5.5 Oikeudellinen riski	9
5.6 Strateginen riski.....	10

1 Ohjeen tarkoitus ja rakenne

Ohjeen tarkoitus on tehostaa luottolaitosten ja luottolaitosten konsolidointiryhmiin kuuluvien yritysten johdannaisriskien hallintaa. Hyvä riskienhallinta on edellytys sille, että luottolaitokset ja niiden asiakkaat voivat käyttää johdannaissopimuksia riskeiltä suojautumiseen ja tuottojen hankkimiseen. Johdannaissopimuksella tarkoitetaan sellaista sopimusta, jonka arvo riippuu sopimuksen kohde-etuuden arvon muutoksista. Johdannaissopimuksia ovat esimerkiksi termiini- ja futuurisopimukset, swap-sopimukset ja optiosopimukset. Sopimusten kohde-etuudet ovat esimerkiksi valuuttaeriä, talletustodistuksia, joukkovelkakirjoja, osakkeita tai hyödykkeitä. Myöhemmin tässä ohjeessa johdannaissopimuksista käytetään myös lyhyempää muotoa johdannaiset.

Ohjetta laadittaessa on otettu huomioon Baselin pankkivalvontakomitean 27.7.1994 julkistama ohje "Risk Management Guidelines for Derivatives". Myös rahoitustarkastuksen nykyisen riskienvalvonnan ja luottolaitosten sisäisen riskienvalvonnan kokemuksia on käytetty hyväksi.

Ohje on tarkoitettu yhtä hyvin johdannaismarkkinoilla aktiivisille luottolaitoksille kuin sellaisille luottolaitoksille, joiden johdannaissopimukset rajoittuvat vain luottolaitoksen omien riskipositiodien suojaukseen. Luottolaitoksen on kohdistettava johdannaisriskien hallintaan resursseja niin paljon kuin luottolaitoksen johdannaistoiminnan laajuus ja monipuolisuus edellyttävät. Luottolaitokset voivat organisoida riskienhallintansa toisistaan poikkeavin tavoin, kunhan tässä ohjeessa mainittuja periaatteita noudatetaan. Luottolaitokset voivat myös ratkaista riskienhallinnan tekniset yksityiskohdat vaihtoehtoisin tavoin. Teknisten ratkaisujen ja valittujen arvostusmallien on kuitenkin täytettävä tässä ohjeessa esitetyt yleiset vaatimukset. Rahoitustarkastus voi antaa riskienvalvonnassa käytettävistä malleista tarkempia määräyksiä ja ohjeita.

Tämä ohje noudattaa samaa riskienhallinnan kokonaisrakennetta, jota rahoitustarkastus muutoinkin käyttää luottolaitosten riskien valvonnassa. Painopiste on riskityypeittäin tapahtuvassa valvonnassa. Ohje sisältää periaatteita ja menetelmiä, joita on hyvän tuloksen saavuttamiseksi sovellettava sekä käteisinstrumenttien että niiden johdannaisten riskien hallinnassa. Johdannaisten erityispiirteitä korostetaan myöhemmin tässä ohjeessa, kun tarkastellaan riskienhallintaa riskityypeittäin.

Ohjeen alussa painotetaan luottolaitoksen johtokunnan ja muun ylimmän johdon vastuuta johdannaistoiminnan harjoittamisessa ja riskienhallinnan organisoinnissa (luku 2). Seuraavaksi esitetään riskienhallinnan organisaatiota, sisäistä tarkastusta ja valvontarutiineja koskevat vaatimukset (luvut 3 ja 4). Näiden jälkeen käydään läpi riskienvalvonnan menetelmät riskityypeittäin. Riskityypit ovat luottoriski, markki-

nariski, luottolaitoksen rahoitusriski, markkinoiden likviditeettiriski, operationaalinen riski, oikeudellinen riski ja strateginen riski (luvut 5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5, 5.6).

2 Johtokunnan ja ylimmän johdon vastuu

- a) Luottolaitoksen johtokunnan on hyväksyttävä tärkeimmät johdannaistoimintaa koskevat periaatteet. Luottolaitoksella on oltava kirjalliset johdannaisten käyttöä koskevat päämäärät ja strategia. Päämäärien ja strategian kuvauksen pitää sisältää esimerkiksi johdannaisten käyttötarkoituksen (suojaus, aktiivinen position ottaminen, välitystoiminta), tuotteiden ja markkinoiden täsmentämisen, kokonaisriskin (kokonaisposition) rajoittamisen sekä tuottotavoitteet.
- b) Johtokunnan on hyväksyttävä kaikki merkittävät luottolaitoksen riskien hallintaa koskevat periaatteet (riskienhallinnan strategia). Johdannaistoiminnan ja riskienhallinnan strategian tulee olla sopusoinnussa luottolaitoksen yleisen liiketoiminnan strategian kanssa. Johdannaistoimintaa ja riskienhallintaa koskeva strategia ja yksityiskohtainen toimintapolitiikka tulee tarkistaa säännöllisesti vähintään vuosittain. Riskienhallinnan toimintapolitiikan tulee varmistaa, että lakien säännökset ja viranomaisten määräykset riskien rajoittamisesta ja hallinnasta toteutetaan. Henkilöriskejä on pyrittävä ehkäisemään siten, että operatiivinen johto huolehtii johtokunnan päättämien periaatteiden mukaisesti siitä, että johdannaiskauppaa käyvillä henkilöillä on riittävä osaaminen. Myös riskinottovaltuudet on tarkistettava avainhenkilöiden vaihtuessa. Johdannaiskaupasta vastaavien henkilöiden palkkausjärjestelmä on laadittava siten, että se ei kannusta liian suurten johdannaISRISKIEN ottamiseen. Riskienhallinnasta ja sisäisestä tarkastuksesta vastaavien henkilöiden palkkabonukset eivät saa olla sidoksissa johdannaiskaupan tulokseen.
- c) Uusi johdannaistoiminta voidaan aloittaa ainoastaan johtokunnan tai muun johdon päätöksellä, jos päätösvalta on delegoitu. Uuden johdannaistoiminnan (uudet tuotteet, uudet markkinat, erillisyhtiön käyttäminen) aloittamista koskevaan päätösesitykseen on sisällyttävä kuvaus aiotusta toiminnasta, riskien valvonnan toteuttamisesta, uuden toiminnan aiheuttamista riskeistä suhteessa luottolaitoksen kestävyyskykyyn, resurssitarpeista, kirjanpitokäytännöstä, juridisista kysymyksistä jne.
- d) Uusia instrumentteja koskevia riskejä on rajoitettava alkuvaiheessa tiukoilla limiiteillä, joita voidaan suurentaa kokemuksen lisääntyessä. Perustavaa laatua olevasta uudesta toiminnasta on informoitava ennakkoon valvontaviranomaisia ja päätöksenteon taustana olevan analyysin on oltava pankkitarkastajien käytettävissä. Rahoitustarkastusta on informoitava etukäteen esimerkiksi johdannaistoimintaan keskittyvän tytäryhtiön perustamisesta, johdannais-

instrumenttien siirtämisestä erillisyyhtiöön tai hyödykejohdannaisten tekemisestä.

3 Riskienhallinnan organisointi

- a) Johtokunnan on tehtävä keskeisimmät riskienhallinnan organisaatiota koskevat päätökset. Luottolaitokseen on rakennettava riskienhallintajärjestelmä, jonka avulla käytännön riskienvalvonta hoidetaan. Johdannaisinstrumenttien riskien valvontaa varten ei ole tarpeen rakentaa erillistä järjestelmää, vaan johdannais-toiminnan keskeisimpiä riskejä voidaan valvoa osana muuta riskien valvontaa. Riskienvalvontatehtävien on oltava organisatorisesti erillään johdannaisriskejä aiheuttavista toiminnoista (asiakaskauppa, suojaustoiminta). Toiminnot voidaan eriyttää organisaation koosta, rakenteesta ja toiminnan laajuudesta riippuen eri tavoin, mutta ainakin luottoriskien ja markkinariskien hallinta on pidettävä erillään asiakaskaupankäynnistä. Riskienvalvontaorganisaation (erillinen yksikkö, ryhmä) on valvottava asetettuja limiittejä ja hoidettava riski-raporttien laatiminen sekä jakelu luottolaitoksen johdolle.
- b) Riskienvalvontajärjestelmän rakenne riippuu toiminnan laadusta ja laajuudesta, mutta sen on vähintään täytettävä seuraavat edellytykset:
- johdannaissopimukset sisältyvät luottolaitoksen riskienhallintajärjestelmään
 - järjestelmällä valvotaan kaikkea johdannaistoimintaa ja valvonta sisältää luottolaitoksen lisäksi sen konsolidointiryhmään kuuluvat luottolaitokset
 - valvonnan kohteena on eri riskityypit: luottoriski, markkinariski, likviditeettiriski, operationaalinen riski, oikeudellinen riski ja strateginen riski
 - johto pystyy käytännössä valvomaan ja ohjaamaan järjestelmän avulla johdannaistoimintaa
 - järjestelmässä pitää olla tärkeimmät riskilimiitit ja muut riskinoton rajoitteet
 - riskeistä täytyy tuottaa oikeata tietoa, jota verrataan asetettuihin limiitteihin ja valittuun toimintapolitiikkaan.

4 Sisäinen tarkastus ja sisäiset valvontarutiinit

Sisäisten tarkistus- ja varmistusrutiinien on katettava myös johdannaistoiminta. Sisäisen valvonnan on turvattava, että sisäinen raportointi ja muu informaation välitys hoidetaan tehokkaasti, toimitaan lakien, rahoitustarkastuksen määräysten ja ohjeiden sekä luottolaitoksen omien päätösten ja sääntöjen mukaisesti. Sisäisen valvonnan keinoin on kiinnitettävä huomiota ongelmiin, joita erilaiset arvostusperiaatteet aiheuttavat. Operationaalisten riskien hallinnan periaatteet on täsmennetty kohdassa 5.4.

Sisäisen tarkastusyksikön on tarkastettava säännöllisesti koko riskienhallintajärjestelmä. Tarkastajien ammattitaidon on riitettävä myös johdannaistoiminnan riskienhallinnan tarkastamiseen. Tarkastuksen lähtökohtana ovat järjestelmän kirjalliset kuvaukset sekä hyväksytyt ja kirjatut riskien hallinnan periaatteet. Tarkastajien on saatava esteettä käyttöönsä kaikki riskienhallintajärjestelmän tarkastamisessa tarvittava materiaali. Johtokunnan on saatava tarkastusraportit ja sisäisen tarkastusyksikön on saatava tieto tarkastusraporttien perusteella tehdyistä toimenpiteistä.

5 Riskienhallinta riskityypeittäin

5.1 Luottoriski

Luottoriski tarkoittaa sitä, että vastapuoli ei mahdollisesti pysty vastaamaan sitoumuksestaan luottolaitokselle.

- a) Johdannaisten luottoriskien hallinnan on oltava osa luottoriskien kokonaisu-hallinnasta. Johdannaisten luottoriskien hallinnan tulee sisältää ennen kohde-etuuden toimituspäivää tai nettoarvon tilityspäivää voimassa olevan riskin (pre-settlement risk) ja toimituspäivänä voimassa olevan riskin (settlement risk).
- b) Pre-settlement -riskiä ja settlement -riskiä varten on asetettava asiakaskohtaiset limiitit. Limiittien myöntämisprosessin on oltava sellainen, että riskejä tuottavat yksiköt (trading-toiminta ja muu asiakasliiketoiminta) eivät yksin pääätä omien limiittiensä suuruudesta, vaan limiittipäätökset tehdään tai vahvistetaan luottolaitoksen johtokunnassa. **Johdannaisiin liittyvä pre-settlement riski limitoidaan ja sitä seurataan menetelmällä, jossa markkina-arvoon lisätään tulevaisuuden potentiaalinen luottovasta-arvo. Jos luottolaitoksen johdannaistoiminta on aktiivista ja laajaa, sen tulee arvioida tulevaisuuden potentiaalista luottovasta-arvoa tilastollisella menetelmällä, joka perustuu kohde-etuuden volatilitettiin. Suppeammassa johdannaistoiminnassa voidaan käyttää vakavaraisuuslaskennan kertoimia. Johdannaissopimuksen markkina-arvo pyritään**

hankkimaan ulkoisesta, riippumattomasta lähteestä tai sille lasketaan teoreettinen arvo. Settlement -riskin limiitti asetetaan toteuttamispäivänä sen valuuttamäärän tai muun kohde-etuuden perusteella, jonka vastapuoli on velvollinen toimittamaan. Jos settlement -riskiä varten ei ole asetettu erillistä limiittiä, on toimitusriskin säännöllinen seuranta järjestettävä muulla tavoin.

- c) Johdannaisten luottolimiittien on oltava osa asiakkaille myönnettyistä kokonaisluottolimiiteistä. Johdannaisten luottolimiittien on näin ollen perustuttava samaan asiakkaiden riskiluokitteluun, jota luottolaitos muutoinkin käyttää luottoriskien hallinnan perustana. Limiittejä asetettaessa on otettava huomioon myös luottolaitoksen riskinkantokyky (oma pääoma).
- d) Limiittejä on pienennettävä välittömästi, jos asiakkaiden riskiluokitus heikentyy. Tappioiden välttämiseksi riskipositioita on pyrittävä pienentämään asteittain.
- e) Limiittien käyttöastetta ja limiittien ylityksiä on valvottava seurantaraporttien avulla. Limiittejä on oltava mahdollista ylittää vain poikkeustapauksissa ennalta laadittujen sääntöjen perusteella. Säännöistä tulee ilmetä henkilöt, joiden luvalla limiittejä voi ylittää. Limiitin ylitys täytyy perustella, ja perustelut on dokumentoitava.
- f) Johdannaisten luottoriskejä on syytä rajoittaa vakuuksien tai kolmannen osapuolen takauksen avulla. Myös nettoutussopimuksia voidaan käyttää. On varmistettava mahdollisimman hyvin, että nettoutussopimukset ovat juridisesti sitovia esim. konkurssitilanteissa ja eri maiden lainsäädännön mukaan. Vain oikeudellisesti sitovat nettoutussopimukset pienentävät luottoriskiä.
- g) Hoitamattomia sopimuksia ja maksuhäiriöitä on seurattava systemaattisesti.

5.2 Markkinariski (positioriski)

Markkinariski tarkoittaa sitä, että luottolaitokselle syntyy tappio, kun markkinahinta tai markkinahinnan volatilitiitti muuttuvat luottolaitoksen kannalta epäedulliseen suuntaan. Markkinariski on korko-, valuuttakurssi-, osakekurssi- tai muu hintariski (hyödykkeen hintariski).

- a) Markkinariskien ottamista on rajoitettava limiiteillä, joita on asetettu johdon päätöksellä eri liiketoimintayksiköille ja yksittäisille diilereille. Positiolimiittien lisäksi on käytettävä hälytysrajoja, joiden avulla uhkaaviin tappioihin reagoidaan, ja tappionkatkaisurajoja (kotiutusrajoja). Limiittien on koskettava kaikkia konsolidointiryhmän luottolaitoksia. Limiiteistä poikkeamiset voidaan tehdä vain johdon päätöksellä.

Dnro 6/319/99**Antopäivä: 31.8.1999****Korvaa ohjeen: 105.12****Dnro 1/319/95, 15.5.1995****Voimassaoloaika: 15.9.1999****lukien toistaiseksi****7 (11)****Muutokset lihavoitu**

- b) Markkinariski on mitattava päivittäin value-at-risk-menetelmällä, toisin sanoen lasketaan avoimesta positioista aiheutuva potentiaalinen tappio todennäköisillä markkinahintojen muutoksilla tietyllä aikavälillä.
- c) Johdannaissopimusten markkinariskien hallintaa on täydennettävä sopimusten tulokomponenttien (spreadin muutos, position arvon muutos) tarkemmalla analyysillä. Myös johdannaiskaupan tuloskehitystä/kannattavuutta on seurattava riittävän tarkasti kohdennettuna (esim. tulosityksiköittäin, alueittain, asiakkaittain ja tuotteittain). Tuotekohtainen seuranta on toteutettava, kun luottolaitoksella on useita erityyppisiä tuotteita ja johdannaistoiminnan merkitys luottolaitokselle on huomattava.
- d) On arvioitava eri syistä aiheutuviin poikkeuksellisiin hintamuutoksiin tai muihin muutoksiin liittyvä markkinariski (stressitestit).

5.3 Rahoitusriski ja markkinoiden likviditeettiriski

5.3.1 Luottolaitoksen rahoitusriskin seuranta

Luottolaitoksen johdannaistoiminnan rahoitusriski tarkoittaa sitä, että luottolaitos ei ehkä kykene selviytymään maksuvelvoitteista, joita johdannaissopimusten toteuttaminen aiheuttaa.

- a) Johdannaiset on otettava mukaan pankin yleiseen rahoitusriskin valvontaan ja likviditeettisuunnitteluun. Sopimuksista aiheutuvia rahoitustarpeita (erityisesti selvityspäivinä) on ennakoitava. Jos johdannaisten rahoitusriskiseurantaa ei instrumenttien luonteen takia pystytä yhdistämään käteisinstrumenttien rahoitusriskiseurantaan, on johdannaisten vaikutuksia likviditeettiin seurattava erillisen järjestelmän avulla. Johdannaisten aiheuttamia rahoitusgapeja on seurattava ja rajoitettava, jos rahoitusgapeilla on oleellinen vaikutus luottolaitoksen kokonaisrahoitusriskiin. Rahoitusriskiä on hallittava myös toimitusliimiittien avulla (edellä luottoriskin hallinta: settlement risk-limiitti).
- b) Rahoitusriskiseurannan on oltava toiminnan laajuuteen nähden riittävän yksityiskohtaista. Kun johdannaistoiminnan volyyymi ja riskit kasvavat, niiden vaikutuksia likviditeettiin on seurattava alueittain, valuutoittain ja tuotteittain. Jos johdannaissopimus voidaan ennalta sovitulla tavalla selvittää ennen alkuperäistä päättymispäivää, on rahoitusriskiseurannassa otettava huomioon tästä seuraavat vaikutukset likviditeettiin.
- c) Omien saatavien käyttämisestä johdannaissopimusten vakuutena on myös rajoitettava sisäisin limiitein, koska vakuuksien realisoiminen vaikuttaa luottolaitoksen likviditeettiasemaan.

5.3.2 Markkinoiden likviditeettiriskin seuranta

Markkinoiden likviditeettiriski tarkoittaa sitä, että luottolaitos ei ehkä kykene realisimaan tai kattamaan positiotaan nykyiseen markkinahintaan, koska markkinoilla ei ole riittävästi syvyyttä tai markkinat eivät toimi jonkin häiriön takia.

- a) Aktiivisesti markkinoilla toimivan luottolaitoksen on seurattava eri tuotteiden ja markkinoiden likviditeettiä. Likviditeettiongelmiin on varauduttava ennakosuunnittelulla. Luottolaitoksen on laadittava suunnitelma siitä, miten se varmistaa likviditeetin esimerkiksi silloin, kun markkinoilla ei yleisesti ottaen ole likviditeettiä tai likviditeettiongelmat liittyvät yksinomaan kyseiseen luottolaitokseen. Suunnitelmissa on otettava huomioon mahdolliset johdannaisinstrumenttien aiheuttamat likviditeettiongelmat. Luottolaitoksen on seurattava varhaisia ja usein heikkoja signaaleja markkinatilanteen muuttumisesta. On varmistettava markkinainformaation kulku kaupankäynnistä vastaavilta henkilöiltä riskien hallinnasta vastaaville henkilöille ja luottolaitoksen johdolle.
- b) Likviditeettiongelmien välttämiseksi johdannaissalkkua on hajautettava esimerkiksi tuotteittain, alueittain ja asiakkaittain.
- c) Markkinoihin ja tuotteeseen liittyviä likviditeettiriskejä on hallittava myös tuote- ja markkinakohtaisten limiittien avulla.
- d) Likviditeettiseurannassa on otettava huomioon, että sopimukset voidaan joutua selvittämään ennen sovittua päättymispäivää. Luottolaitoksella on oltava käsitys siitä, onko markkinoilla syvyyttä niin paljon, että korvaavat sopimukset pystytään tekemään.

5.4 Operationaalinen riski

Operationaalinen riski tarkoittaa sitä, että mahdolliset puutteet informaatio- tai muissa järjestelmissä tai sisäisissä valvonta- ja varmistusrutiineissa aiheuttavat odottamattomia tappioita.

- a) Asiakaskaupankäynti, back office -toiminnot ja kirjanpito on organisoitava siten, että näissä toiminnoissa työskentelevät eri henkilöt ja että toimintojen välitön valvonta on eri henkilöillä.
- b) Johdannaissopimuksia tekevien on oltava ammattitaitoisia, johdannaissopimukset hallitsevia henkilöitä. Luottolaitoksen johtokunnan ja operatiivisen johdon on otettava johdannaistoiminnan asettamat vaatimukset huomioon henkilöiden rekrytoinnissa ja kouluttamisessa.

-
- c) Johdannaiskaupankäyntiä tukevia operationaalisia toimintoja varten on oltava ammattitaitoinen henkilöstö. Henkilöstöllä on oltava riittävästi taloudellisia ja teknisiä resursseja sekä taitoja kehittää operationaalisia toimintoja johdannaiskaupan tarpeiden mukaisesti.
- d) Asiakasliiketoiminnasta erillään olevia operationaalisia oheistoimintoja ovat esim. kauppojen vahvistukset, transaktioiden käsittely (selvitys), riskienvalvontaraporttien laatiminen, tulosraporttien laatiminen, positioiden arvostaminen ja sopimusten dokumentointi. Operationaalisia oheistoimintoja hoitavan yksikön (tai ryhmän) on pystyttävä selvittämään inhimillisestä erehdyksestä tai muista tekijöistä aiheutuvat virheet. Virheiden käsittelyä (syyt, seuraukset, korjaavat toimenpiteet) varten pitää olla toimintaohjeet.
- e) Johdannaistoimintoja varten on oltava ennalta suunnitellut työkulut ja johdannaisopimukset on dokumentoitava ennalta laadittujen periaatteiden mukaisesti.
- f) Luottolaitoksen on seurattava erilaisten johdannaisten volyymien (sopimusten lukumäärä, kohde-etuuden markka- tai valuuttamäärä) kehittymistä. Suuret ja nopeat volyymin lisäykset on tarpeen selvittää, jotta tiedetään, aiheuttaako kasvu luotto-, markkina- tai likviditeettiriskien toteutumisen tulevaisuudessa.
- g) Ennen kuin johdannaiskaupankäynnissä ja riskienvalvonnassa käytettävät hinnoittelu- ja arvostusmallit otetaan käyttöön, on varmistettava, että mallit tuottavat luotettavia tuloksia sopimusten hinnoista, positioiden arvoista ja syntyvistä voitoista sekä tappioista. Mallit ja käytetyt menetelmät on dokumentoitava.
- h) Dealing-huoneen, back officen ja kirjanpidon tiedot on säännöllisesti täsmäytettävä keskenään. Tämä tarkoittaa positiotietojen, voitto- ja tappiolaskelmien ja transaktioiden tarkastamista.
- i) Operationaalisten riskien suuruutta ja toteutumisen vaikutuksia on arvioitava esimerkiksi tapahtumavolyymien kasvun, atk-järjestelmän kapasiteetin riittävyyden, atk-järjestelmän pettämisen tai markkinariskien arvioinnissa käytettävien ohjelmistojen virheiden suhteen.

5.5 Oikeudellinen riski

Oikeudellinen riski on sopimusten pätemättömyydestä, mitättömyydestä tai dokumentoinnin puutteesta aiheutuva riski.

- a) Johtokunnan on hyväksyttävä keskeisimmät periaatteet, joiden mukaan oikeudellista riskiä johdannaistoiminnassa rajoitetaan ja seurataan.

- b) Luottolaitoksen on varmistuttava siitä, että vastapuoli on oikeustoimikelpoinen. Luottolaitoksen on tunnettava johdannaissopimusten juridiset ominaispiirteet ja vastuusuhteet. Luottolaitoksen on hyvää pankkitapaa noudattaen selvitettävä asiakkaalle johdannaissopimuksen sisältö ja siihen liittyvät juridiset oikeudet ja velvollisuudet. Kun vastapuoli on asiakas, joka ei ammatikseen harjoita johdannaistoimintaa, luottolaitoksen on selvitettävä asiakkaalle huolellisesti, mitä riskejä sopimuksesta koituu asiakkaalle. Ennen sopimuksen tekemistä on asiakkaan kanssa selvitettävä esimerkiksi seuraavat asiat: miten sopimuksen arvo muuttuu kohde-etuuden arvon muuttuessa, onko asiakkaalla tekniset ja taloudelliset resurssit johdannaistriskien hallintaan, potentiaalisten tappioiden suuruus, asiakkaan johdannaistoiminnan laajuus ja kokonaisriski. Jos johdannaissopimus ei luottolaitoksen näkemyksen mukaan sovellu asiakkaan aikomaan tarkoitukseen (esim. tietyn position suojaamiseen), on asia syytä kertoa asiakkaalle ennen kuin sopimus tehdään.
- c) Kahden osapuolen välisen nettoutuksen on perustuttava kirjalliseen sopimukseen. Sopimuksen pitävyys vastapuolen konkurssissa ja vastaavissa tilanteissa on etukäteen varmistettava mahdollisimman hyvin.
- d) Suositeltavia tapoja vähentää riskiä ovat sellaiset nettoutusjärjestelmät, joissa selvitysyhteisö (esim. pörssin yhteydessä) on oikeudellisesti sitova sopimusosapuoli.
- e) Aktiivisesti kansainvälisillä markkinoilla toimivan luottolaitoksen on varmistuttava eri maiden lainsäädännön ja sopimusten verotuskohtelun vaikutuksista johdannaistoimintaan.

5.6 Strateginen riski

Strateginen riski tarkoittaa sitä, että johdannaistrategia on ehkä mitoitettu väärin suhteessa luottolaitoksen riskinkantokykyyn, teknisiin resursseihin tai henkilöstön ammattitaitoon. Jos tilanne on tällainen valitun strategian toteuttaminen voi osoittautua virheeksi, josta seuraa taloudellisia tappioita.

- a) Luottolaitoksen johdannaistoiminnan on perustuttava johtokunnan hyväksymään strategiaan, jonka toteuttamista ja tuloksellisuutta sen on seurattava.
- b) Lisääntyvää riskinottoa aiheuttavan huomattavan strategian muutoksen on perustuttava johtokunnan päätökseen. Lisääntyvä riskinotto tarkoittaa esimerkiksi sitä, että luottolaitos alkaa käyttää johdannaisia suojaustarkoituksen lisäksi aktiivisesti riskipositivien ottamiseen.

Dnro 6/319/99**Antopäivä: 31.8.1999****Korvaa ohjeen: 105.12****Dnro 1/319/95, 15.5.1995****Voimassaoloaika: 15.9.1999****lukien toistaiseksi****11 (11)****Muutokset lihavoitu**

- c) Luottolaitoksen on arvioitava, miten sen valitsema johdannaistrategia vaikuttaa luottolaitoksen vakavaraisuuteen. Oman pääoman reservin on oltava riittävä kattamaan erilaiset johdannaistoiminnan riskit.
- d) Luottolaitoksen on arvioitava asemaansa markkinoilla markkinainformaation avulla.
- e) Strategiseen suunnitelmaan on sisällytettävä toimintasuunnitelma harvinaisia mutta poikkeuksellisen ongelmallisia tilanteita varten. Näitä tilanteita ovat esimerkiksi suuret markkinahintojen heilahtelut, suurten markkinaosapuolten konkurssit, likviditeetin yllättävät muutokset, huomattavien maariskien toteutuminen ja muut vastaavat tilanteet.